

การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

ภารณ์ นิลกรณ์^{1*}, ชีราวุธ ปุณณวิช², เบญจมาภรณ์ นาคามดี³, วราวุฒิ มหามิตร⁴
และคันธรส สุขกุล⁵

^{1,2}สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

³ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช

⁴สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

⁵สาขาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

*ผู้รับผิดชอบบทความ: n.paranee@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของหลายประเทศทั่วโลก งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนจังหวัดนครปฐม ที่สะท้อนจากปัญหาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดแนวทางในการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการอภิปรายกลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ภายใต้แนวคิดการประเมินผลแบบ CIPP Model (Daniel L. Stuffle beam) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ผู้ปกครองของเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ครู ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรทางสาธารณสุข และกลุ่มผู้นำชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า ผลประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม พบว่า 1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) จังหวัดนครปฐม มีนโยบายที่ชัดเจน ตลอดจนระดับสูงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเสพติด 2) ปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อน (Input Evaluation) พบว่า สถานที่ตั้งของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอเมืองนครปฐมโครงการมีความเหมาะสม ผ่านการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) พบว่า มีวิทยากรมาให้ความรู้ภายใต้โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติด และอบายมุข อย่างสม่ำเสมอ และในพื้นที่มีการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลดปัจจัยเสี่ยงซึ่งเป็นวงจรสำคัญของปัญหาเสพติด ผ่านความร่วมมือของแกนนำชุมชน 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) พบว่าในพื้นที่มีดำเนินการทั้งการเฝ้าระวัง การจับกุม ผ่านเครือข่ายและมีการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติด และอบายมุขในพื้นที่ และสมาชิกทั้งหน่วยงานราชการ และภาคประชาชน มีความตื่นตัว ในการแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดร่วมกัน

คำสำคัญ: ประเมินผล, การป้องกัน, สารเสพติด, เยาวชน

Evaluation of the new substance abuse prevention model among young population of Nakhon Pathom Province, Thailand

Paranee ninkron^{1*}, Chirawut Punnawit², Benchamaphorn Nakamadee³,
Warawut Mahamit⁴ and Kantarote Sookkul⁵

^{1, 2}Program of Public Health, Faculty of Science and Technology,
Nakhon Pathom Rajabhat University

³Department name of organization Boromarajonani College of
Nursing Buddhachinaraj, Phitsanulok

⁴ Faculty of Art and Science, Environmental Science , Chaiyaphum Rajabhat University

⁵ Faculty of Public Health, Science and Technology, Suratthani Rajabhat University

*corresponding author: n.paranee@hotmail.com

Abstract

Today, the problem of drugs is a threat to the security of many countries around the world. This research aims to assess the effect of a new prevention model for drug abuse among young people of Nakhon Pathom Province reflecting the problem in this area to provide solutions to problems that are concrete and appropriate to the context of the area. This study applied qualitative research through group discussions and in-depth interviews data were analyzed by means of thematic analysis under the CIPP Model (Daniel L. Stufflebeam) evaluation concept. The sample included young people at risk of substance abuse, their parents, teachers, school administrators, health personnel and community leaders.

The results of the study revealed the evaluation of the new drug abuse prevention model in youth. Through cooperation of relevant sectors Nakhon Pathom province found that 1) Context evaluation in Nakhon Pathom Province has a clear policy as well as high level of focus to solve the drug problems. 2) Initial factors / Input evaluation found that there is a drug prevention and suppression operation center in Mueang Nakhon Pathom district through the support of relevant departments 3) Process evaluation found that there were lecturers to provide knowledge under the school project for white, safe, drug and deception on a regular basis. In this area there is a behavior modification camp in cooperation of the community leaders which reduces risk factors that is a key cycle of the drug problems. 4) Product evaluation found both seizure surveillance through the network and the implementation of the white-safe, drug-safe, and immoral education projects in the area. Members of the government agencies and the public sectors are working together to address the problem of the substance abuse in this population.

Keywords: Evaluation, Prevention, Substance Abuse, Youth

1. บทนำ

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของหลายประเทศทั่วโลก พบว่า ประมาณ 275 ล้านคนทั่วโลก ซึ่งมีประมาณ 5.6 เปอร์เซ็นต์ของประชากรโลกที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี ใช้ยาเสพติดอย่างน้อยหนึ่งครั้ง และจำนวน 31 ล้านคนที่ใช้ยาเสพติดต้องทนทุกข์ทรมานจากความผิดปกติในการใช้ยาเสพติด ประกอบกับคนหนุ่มสาวทั่วโลก 13.8 ล้านคนที่มีอายุระหว่าง 15-16 และระบุว่ามียุติภัยชีวิตราว 450,000 คน (United Nations Office on Drug and Crime, 2018) และการแพร่ระบาดของสารเสพติดมาจากหลายทิศทางซึ่งเส้นทางการค้าของจะกระจายตัวอยู่ในทวีปต่าง ๆ ทั่วโลก และพบว่าในภูมิภาคเอเชียเป็นจุดพักยาจากภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อนำส่งไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2560)

สำหรับประเทศไทยนั้นยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตยาเสพติดเป็นตลาดสินค้าและแหล่งที่จะนำยาเสพติดต่อไปประเทศอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2553) และจากผลจากการสำรวจสถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติด พบว่า สัดส่วนของผู้เข้ารับการบำบัดรายใหม่มากกว่าผู้บำบัดเก่า โดยคิดเป็นสัดส่วนค่าคงที่อยู่ที่ร้อยละ 77 - 80 อายุที่ใช้ยาเสพติดครั้งแรกของผู้บำบัด มากกว่าร้อยละ 50 จะมีอายุระหว่าง 15 - 19 ปี และอีกกลุ่มที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกพื้นที่ คือ กลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, 2554) สำหรับตัวยาที่ผู้เข้ารับการบำบัดใช้เป็นตัวแรกมากที่สุด คือ ยาบ้า (ร้อยละ 76 - 79) รองลงมา คือ กัญชา (ร้อยละ 11 - 13) และสารระเหย (ร้อยละ 4 - 7) และยังคงพบกลุ่มเสพติดใหม่ คือ กลุ่มเยาวชนที่มีอายุ 15 - 19 ปี และอายุต่ำกว่า 15 ปี ถึง ร้อยละ 21.5 ซึ่งจากสถิติของผู้เข้ารับการบำบัด พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทั้งที่ยุทธศาสตร์การศึกษาและในระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2557) จากข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ยังพบการระบาดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบว่า จังหวัดนครปฐมมีปัญหาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ในระดับมาก และมีโอกาสพัฒนาไปถึงระดับมากที่สุด (ร้อยละ 6.0) โดยจังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และจากข้อมูลเชิงลึก พบว่า เป็นจุดพักยาตลอดจนเป็นทางผ่านของยาเสพติดไปยังจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้ยากต่อการควบคุมและเป็นปัญหาที่สำคัญต่อกลุ่มเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2555) และสถานการณ์พฤติกรรมกรรมการติดยาเสพติดในช่วงอายุ 13 - 19 ปี ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม พบว่า มีอัตราการใช้ยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 37 และสถานการณ์ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดของจังหวัดนครปฐมในปี 2558 - 2559 พบว่า ภาพรวมเมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ช่วงอายุที่มีสถิติเข้ารับการบำบัดสูงอยู่ในช่วงอายุ 12 - 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 15 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้ยาเสพติดสูงเริ่มที่ช่วงอายุ 13 - 19 ปี (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม, 2559)

จากยุทธศาสตร์การดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลาของรัฐบาลองค์ประกอบหลักของยุทธศาสตร์ไม่ได้เปลี่ยนไปรัฐบาลยังคงเน้นภารกิจงานในมิติต่าง ๆ อันประกอบด้วย การควบคุมการแพร่ระบาดของตัวยาเสพติดและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการค้า/การขนยา โดยแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบก็ดำเนินการแต่เฉพาะในส่วนของตนขาดการบูรณาการด้านความร่วมมือในการป้องกันการเข้าสู่วงจรยาเสพติดของเยาวชนทำให้การแก้ปัญหาไม่ครบวงจร ดังนั้นแม้รัฐบาลมีนโยบาย มาตรการต่าง ๆ มากมาย ก็ยังไม่สามารถยับยั้งนักเสพติดรายใหม่ได้สำเร็จ จากปัญหาการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของหลายประเทศทั่วโลก และได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยในแถบเอเชียปัญหาผู้ใช้ยาเสพติดที่ (United Nations Office on Drugs and Crime, 2018) พบคือ นักเสพติดหน้าใหม่ และมีอายุเริ่มเสพติดลงเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง พื้นที่การระบาดส่วนใหญ่พบมากในภาคกลาง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 7, 2558) และจากการทบทวนปัจจัยที่มี

ความสัมพันธ์ หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันการใช้นิโคตินในเยาวชน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ แต่ยังคงขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้นิโคตินในพื้นที่ที่ครอบคลุมถึงความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการในพื้นที่ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาก่อน

ผู้วิจัยจึงสนใจในการนำแนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มาประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้นิโคตินในเยาวชน ของจังหวัดนครปฐม เพื่อนำไปปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ และสามารถแก้ปัญหาได้จริง ตลอดจนนำไปเผยแพร่ในพื้นที่อื่น ๆ ได้

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) เพื่อประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้นิโคตินในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้นิโคตินในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม

3. วิธีการดำเนินงานวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้นิโคตินในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) โดยครอบคลุมประเด็นของการประเมินผล ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อรูปแบบการป้องกันการใช้นิโคตินในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้นิโคติน 2) กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนที่เสี่ยงต่อการใช้นิโคติน 3) กลุ่มครูและผู้บริหารโรงเรียน 4) กลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุข 5) กลุ่มผู้นำชุมชน ทำการเก็บข้อมูล กลุ่มละ 8 - 12 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว ซึ่งกระบวนการเป็นการประชุมทีละกลุ่ม ดำเนินการโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มมีความหลากหลายของสมาชิกเสนอแนวทางร่วมกัน

3.2 ขอบเขตพื้นที่

การศึกษานี้ได้กำหนดพื้นที่การศึกษา ครอบคลุม 7 อำเภอ ของจังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนอยู่ในระดับสูง และพื้นที่ยินดีให้ทำการศึกษา

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - structured interview) ครอบคลุมการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้นิโคตินในเยาวชน ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการป้องกันการใช้นิโคตินในเยาวชน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยและแนะนำตัวในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้ลงชื่อในเอกสารยินดียอมรับร่วมงานวิจัยหลังจากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ตามประเด็นที่กำหนดไว้ระหว่างการสัมภาษณ์จะใช้เทคนิคการสะท้อนกลับคำถามซ้ำ การยกตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถ ขจัดความลำเอียงในการสรุปผล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลผ่านการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) ตามขั้นตอนดังนี้ 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การกำหนดรหัสข้อมูล 3) การให้ความหมายและตีความข้อมูล 4) การแสดงข้อมูลจัดกลุ่มและ 5) การนำเสนอข้อมูล และสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยให้ความสำคัญด้านระยะเวลาที่อยู่ในสนามที่นานพอโดยผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยและไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูลโดยการเข้าไปพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องทั่วไป จนผู้ให้ข้อมูลเกิดความคุ้นเคยและไว้วางใจมากยิ่งขึ้น จึงดำเนินการสัมภาษณ์และตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ด้านวิธีการวิจัย การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูล

4. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยสามารถนำอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านสภาวะแวดล้อม (Context) จากการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัดนครปฐม ปัญหาที่พบในพื้นที่ยังมีแนวโน้มที่จะขยายความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยจากการศึกษาพบว่าในบางพื้นที่ยังเป็นแหล่งมั่วสุม แพร่ระบาดของสารเสพติด และบางพื้นที่ยังเป็นจุดเสี่ยงต่อการพักยาที่กระจายสู่ภูมิภาคอื่น ๆ รวมไปถึงโรงเรียนยังมีจุดลับตาที่เอื้อต่อการไปมั่วสุมใช้สารเสพติด จึงเป็นผลให้มีผู้เสพยาเสพติดรายใหม่ที่มีอายุน้อยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากปัญหาที่เกิดขึ้นผู้วิจัยจึงศึกษาค้นคว้าและ พบว่า ในพื้นที่ให้ความสำคัญในการนำนโยบาย แผนงาน และการดำเนินงานของรัฐบาล ด้านการป้องกันยาเสพติด มาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งนโยบายที่ชัดเจนโดยและดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ในด้านการส่งเสริมป้องกันไม่เสพยาเสพติด โดยเน้นการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (TO BE NUMBER ONE) เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและภูมิคุ้มกันยาเสพติดในทุกกลุ่มวัย พบว่ามีการดำเนินงานและเกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรม เช่น การเสริมสร้างองค์ความรู้ สร้างกลุ่มทำกิจกรรม และเกิดกิจกรรมแสดงความสามารถ เช่น การประกวด Dancercise ซึ่งพบว่า มีเครือข่ายแกนนำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม โดยวัตถุประสงค์ เป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนในชุมชนได้แสดงออกตามความสนใจและสังคมยอมรับในสิ่งที่เยาวชนเป็น ส่งผลให้เยาวชนรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง โดยเน้นความหลากหลายของกิจกรรมครอบคลุม ทั้งถึง เข้าถึง เน้นการมีส่วนร่วมที่ตรงกับความสนใจของเยาวชนเพื่อให้เกิดกิจกรรมเกิดความต่อเนื่อง จะส่งผลให้เยาวชนรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและห่างไกลจากการใช้ยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า การเสริมสร้างให้นักเรียนมีความคิดและเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นิตยา หยงอ่อน, 2556) นอกจากความสำเร็จและยังพบจุดที่ต้องปรับปรุง จากข้อมูลพบว่า กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเยาวชนในสถานศึกษาซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่พบว่ากลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษามีปริมาณน้อย และส่วนใหญ่ได้รับการละเลยจากการเสริมหนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมจากหน่วยงานต่างๆ และจากข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่กลุ่มนักเสพยาใหม่ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนนอกสถานศึกษา ที่มีอายุน้อยลงเรื่อยๆ และมีปริมาณเพิ่มอย่างต่อเนื่อง และงานสำคัญในพื้นที่อีกส่วนหนึ่งในจังหวัดนครปฐม คือ การคัดกรอง บำบัดฟื้นฟูลดอันตรายจากยาเสพติดและกลับคืนสู่สังคม โดยประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายในพื้นที่ โดยดำเนินงานในรูปแบบค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มนักเสพยาใหม่ ซึ่งมีการดำเนินงานอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมและเกิดจากการมีส่วนร่วมในเชิงพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ทำให้การทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ ความร่วมมือจึงเป็นคุณลักษณะที่กลุ่ม ทีม หรือองค์กรพึงปรารถนา (Crowther, 1996) และยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติของประเทศ ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาและ

เสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

นอกจากการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่แล้ว ยังพบแต่ปัญหาหรือจุดที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมของกิจกรรมนี้จากปัญหาในพื้นที่พบว่า เยาวชนบางส่วนเลิกใช้ยาและกลับไปเป็นคนดีของสังคม แต่บางส่วนใช้ค่านี้นี้เพื่อสร้างเครือข่ายด้านยาเสพติด และบางรายอาจจะจ่ายสู่จังหวัดใกล้เคียงได้ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและยากแก่การควบคุม ซึ่งในพื้นที่ได้มองเห็นปัญหาและอยู่ในกระบวนการควบคุมป้องกัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมของชุมชนแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะต่างคนต่าง มีความสำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชน (Roberts, Oyun, Batnasan, & Laing, 2005) และสอดคล้องกับการศึกษาของชุมชน พบว่า สิ่งแวดล้อมที่มีการระบาดของยาเสพติด ส่งผลให้วัยรุ่นอยากลองยาเสพติด (Susan, 2008)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) จากผลการศึกษา พบว่า หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดนครปฐมให้ความสำคัญในการจัดการปัญหาเสพติด ทั้งในด้านการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมด้านการป้องกันสารเสพติดในกลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกสถานที่อย่างเพียงพอ ซึ่งมีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอเมืองนครปฐม ทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานในพื้นที่ ผ่านการอบรมก่อนดำเนินการในสถานที่จริง และมีการใช้งบประมาณในด้านสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์อย่างเหมาะสม เพื่อทำหน้าที่ป้องกันและสามารถเข้าถึงเยาวชนกลุ่มเสี่ยงได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การเสริมสร้างองค์ความรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม (Green, & Kreuter, 1999) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสายสุดา สุขแสง (2560) พบว่า การให้ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้แก่แกนนำภาคประชาชนส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

แต่จากข้อมูลพบว่า การติดต่อประสานงานในพื้นที่ยังขาดความครอบคลุม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาครัฐ แต่บางพื้นที่ยังขาดการทำงานร่วมกันของภาคประชาชน เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ล่อแหลม และอาจส่งผลให้เกิดอันตรายได้ในพื้นที่ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการติดต่อประสานงาน และพบว่ายังขาดระบบสารสนเทศการแลกเปลี่ยนข้อมูลของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างภาครัฐ ภาคชุมชน และแกนนำครอบครัว ซึ่งถ้ามีการพัฒนาเกิดขึ้นจะส่งผลให้เกิดการทำงานที่เป็นรูปธรรม รวดเร็ว และแก้ปัญหาได้ตรงสาเหตุมากขึ้น เป็นไปตามแนวคิดที่ว่า ความก้าวหน้าในเชิงวิชาการและวิวัฒนาการของเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ความรู้แพร่กระจายและเปิดให้เกิดการรับรู้มากขึ้น เข้าถึง และสื่อสารกันง่ายขึ้น สามารถต่อยอดไปสู่ความรู้ใหม่ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในแต่ละขั้นตอน (นภดล เลื่อนนกรบ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศด้านยาเสพติดส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (นิตยา หยองอ่อน, 2556)

3. ด้านกระบวนการ (Process) จังหวัดนครปฐมมีการจัดให้มีวิทยากรมาให้ความรู้ภายใต้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุขอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการจัดค่ายเพื่อให้ความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน โดยมีครอบครัว แกนนำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันเฝ้าระวังและดูแลเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้ห่างไกลยาเสพติด และยังพบว่าบางพื้นที่มีการนำแนวคิดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาใช้ในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านการใช้สารเสพติดของเยาวชน ซึ่งพบว่าได้ประโยชน์อย่างมากในเชิงพื้นที่ ผ่านโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในพื้นที่

นอกจากนี้ยังพบจุดอ่อนที่ต้องพัฒนา พบว่า การจัดกระบวนการมีการกระจุกตัวอยู่บางพื้นที่เท่านั้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีแกนนำที่มีศักยภาพ และมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ในการป้องกันการใช้ยาเสพติด จึงส่งผลให้พื้นที่ขาดแกนนำด้านยาเสพติดที่เพียงพอและครอบคลุม จึงไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของ อิศรภาพ มาเรือน (2559) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่าย ในการวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพการแก้ไขปัญหาเสพติดของชุมชน เป็นปัจจัยแก่ความสำเร็จในการควบคุมและแก้ไขปัญหายาเสพติด

4. ด้านผลผลิต (Product) จังหวัดนครปฐม มีการดำเนินงานที่เกิดจากหน่วยงานที่ดูแล ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอเมืองนครปฐม ที่ดำเนินการทั้งการเฝ้าระวังและการจับกุม รวมถึงมีเครือข่ายโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข พร้อมทั้งมีผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกันเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเฝ้าระวังสารเสพติด การปลูกจิตสำนึกด้านการเฝ้าระวังสารเสพติดระดับครัวเรือนในชุมชน และสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนสอดคล้องกับการศึกษาของสายสุตา สุขแสง (2560) พบว่า การให้ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด และกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้แก่แกนนำภาคประชาชนส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ และการศึกษาของสุวิทย์ สลามเต๊ะ (2561) พบว่า การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อการป้องกันการติดยาเสพติด จึงเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนได้รับภูมิคุ้มกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมต่อไป แต่สิ่งที่ต้องปรับปรุง พบว่า ยังขาดการสร้างระบบสำหรับประเมินการเสริมสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดระบบถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เยาวชน สายด่วนออนไลน์ปรึกษาหรือรายงานสถานการณ์ด้านการใช้ยาเสพติดที่น่าสนใจและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างรวดเร็ว ผ่านช่องทางการสื่อสาร เช่น line Facebook website ฯลฯ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ความก้าวหน้าในเชิงวิชาการและวิวัฒนาการของเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ความรู้แพร่กระจายและเปิดให้เกิดการรับรู้มากขึ้น เข้าถึง และสื่อสารกันง่ายขึ้น สามารถต่อยอดไปสู่ความรู้ใหม่ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในแต่ละขั้นตอน (นภดล เลื่อนนกรบ, 2560) และการรับสารนิเทศจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการป้องกันยาเสพติด และผลจากวิจัยที่พบว่า การประชาสัมพันธ์ส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติดของบุคลากรอาชีวศึกษาในภาคอีสานตอนล่าง (ธนชน อินทจันทร์, 2556)

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ ควรกำหนดโครงสร้าง อำนาจและสายการบริหาร และการป้องกันเฝ้าระวัง ควบคุมไปกับการมีทีมค้นหาเสพติดในพื้นที่ โดยเฉพาะควรมีนโยบาย ให้เด็กและเยาวชนแสดงออก
- ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำชุมชน ควรมีการกำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจเกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมการใช้สารเสพติด ควรพิจารณาทั้งตัวเยาวชน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเยาวชน คือ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตลอดจนปรับทัศนคติของผู้นำชุมชนในการร่วมเป็นเจ้าของปัญหา ตลอดจนแชร์ข้อมูลที่สำคัญในการป้องกันการใช้ยาบ้า
- ภาคชุมชน ควรวางแผน และสนับสนุน ด้านความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทัศนคติ ที่ถูกต้องแก่ผู้ปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และสนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนา กิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของเยาวชน เพื่อให้เกิดความหลากหลาย
- ภาครัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับดำเนินการควบคุมสื่อที่เข้าถึงเยาวชนของประเทศไทย

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- นำผลที่ได้จากการศึกษาต่อยอดการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเสนอเป็นเชิงนโยบายให้กับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติการด้านยาเสพติดในพื้นที่ทดลองใช้รูปแบบ เพื่อที่จะสามารถแก้ปัญหาได้จริง
- ควรมีการศึกษาเพื่อทดลองใช้และประเมินผลการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนที่มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชน โดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ที่มีบริบทเขตเมือง และเขตชนบท เพราะบริบทของชุมชนมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ฯ ทั้งนี้ชุมชนเมืองจะมีความซับซ้อนของการจัดการด้านป้องกันสูงกว่าชุมชนชนบท

กิตติกรรมประกาศ

ทางทีมงานวิจัยขอขอบพระคุณศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่ส่งเสริมทุนสนับสนุนสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้สนับสนุนได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยและคณะได้ใช้ความรู้เพื่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จนดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การประเมินผลรูปแบบการป้องกันการใช้สารเสพติดรายใหม่ในเยาวชนโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จังหวัด นครปฐม ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ต้องขอกราบขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในอำเภอกำแพงแสน อำเภอนครชัยศรี อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอสสามพราน อำเภอพุทธมณฑล ที่กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะจนงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง (References)

- ธนชน อินทร์จันทร์. (2556). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- นิตยา หยงอ่อน. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- นภดล เลื่อนกรบ และคณะ. (2560). ICT: เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนุตรดิตถ์, 9(1), 70-80.
- สายสุดา สุขแสง. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุวิทย์ สลามเต๊ะ. (2560). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำเด็กและเยาวชนของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อการป้องกันการติดยาเสพติด. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2553). ความรู้และแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2560). สรุปสถานการณ์ยาเสพติดปี 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 7. (2558). สรุปสถานการณ์ยาเสพติด ปี 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- อิสราภาพ มาเรือน. (2559). รูปแบบการป้องกันควบคุม และแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. แผนงานภาคีวิชาการสารเสพติด. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

- Crowther. (1996). **Corporate performance operates in three dimensions**. United Kingdom: Aston University.
- Roberts, A. B., Oyun, C., Batnasan, E., & Laing, L. (2005). Exploring the social and cultural context of sexual health for young people in Mongolia: Implications for health promotion. **Social Science & Medicine**, 60, 1487-1498.
- Green, & Kreuter. (1999). **Health Promotion Planning: An Education and Environmental Approach**. Toronto: Mayfield Publishing.
- Stufflebeam, D.L & Shinkfield, A.J. (1985). **Systemic Evaluation**. Boston: kluwer-Nijhoff
- Susan, G. Sherman, Danielle German, Bangorn Sirirojn, NickThompson, Apinun Aramrattana, & David D. Celentano. (2008). Initiation of methamphetamine use among young Thai drug users:A qualitative study. **Journal of Psychoactive Drugs**, 42(1), 36-42.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2018). **World drug report 2018**. Geneva : UNODC.